

SIVI'I

FUFULU

FAKAHEKA

Ko Ho'o Tūhulu Ki Hono
Fakafolau Atu 'O Ha
Ngaahi Koniteina 'Ave
Vaka Tahī Ki Nu'u Sila

SIVI'I

FUFULU

FAKAHEKA

Ko Ha Ngaahi Koniteina 'Ave Vaka Tahī 'Oku Ma'a Pea 'Ikai Hūfia 'e ha 'Inisēkite pe Mahaki

Ko e ngaahi fakahinohino ma'a´ e kau fa'o 'o e ngaahi koniteina´ mo kinautolu 'oku fakafolau atu ha'anau ngaahi koniteina ki Nu'u Sila [Instructions for packers and exporters to New Zealand]

Ko Nu'u Sila´ ko e fonua tu'u mavahe ia 'oku´ ne fu'u mātu'aki fakafalala 'aupito ki he'ene sekitoa fakangoue´, 'ulu'akau´ mo e vaotātāa´, pehē ki he folau'eve'eva´.

'Oku mahu'inga 'aupito ki he kakai 'o Nu'u Sila´ ke kei malu'i 'a e tu'unga makehe 'o hono 'ātakai´ mo e ngaahi me'a mo'ui kehekehe 'oku ma'u ai´, pehē ki hono malu'i 'o 'ene tu'unga faka'ekonōmika´ meī he ngaahi 'inisēkite fakatupu maumau mo e ngaahi mahaki kehekehe 'oku ma'u 'i he ngaahi fonua kehe´.

Kuo fakafekefeka eni 'e Nu'u Sila 'a 'ene ngaahi lao mo 'ene ngaahi founa ngāue fakakolonitini´, pehē ki he'ene fokotu'u 'o 'ene ngaahi polokalama malu'i ke tali'aki 'a e ngaahi koniteina fakafolau vaka tahī mo 'enau ngaahi uta´.

'Oku 'oatu 'i he ki'i tohi´ ni 'a e ngaahi fakamatala ke ke 'ilo mei ai 'a e me'a ke ke fai 'o ke tokoni ai ke kei hao ai pē 'a Nu'u Sila mei hano hūfia 'e ha fanga ki'i 'inisēkite fakatupu maumau pea mo ha ngaahi mahaki kehekehe, 'aki 'a ho'o fakapapau'i 'oku ma'a 'a ho'o ngaahi koniteina´ pea nau 'atā foki meī he ngaahi me'a´ ni kimu'a pea nau toki mavahe mai ki Nu'u Sila´.

'E lava pē ke hoko ha ngaahi fetāliaki pea toe tēnaki atu foki mo ha ngaahi totongi mavahe kiate kinautolu 'e 'ikai ke nau muimui pau ki he ngaahi tu'utu'uni kuo tuku atu´ lolotonga hano sivi, fufulu pea mo ha toe ngaahi ngāue kehe 'e fai ki he'enau ngaahi koniteina´.

Ko ho'o muimui pau ki he ngaahi fakahinohino 'oku hā atu 'i lalo´ ko ha tō'onga fakapisinisi lelei ia pea 'e tokoni eni ki hono tali ke fakahū mai 'a ho'o ngaahi koniteina´ mo 'enau uta´ ki he fonua´ ni.

Ko e Ngaahi Me'a 'oku Fiema'u ke Sivi'i 'i ho Fonua': Ko e Tu'unga 'o e Ngaahi Loto'i Koniteina'

Kimu'a pea toki fa'oaki 'a e ngaahi koniteina', kuo pau ke 'a'au kitu'a 'a e me'a kotoa pē 'e he kau fa'o' pe ko e tokotaha 'oku 'a'ana 'a e ngaahi koniteina', fakapapau'i 'oku ma'a 'a e ngaahi loto'i koniteina', pea vakai'i fakalelei pe 'oku 'i ai ha ngaahi me'a te ne 'uli'i kinautolu 'o hangē nai ko e:

- fanga monumanu
- fanga 'inisēkite pe ko ha fanga ki'i manu 'oku 'ikai 'i ai ha nau huitu'a
- ngaahi nge'esi tu'a 'o ha fua'i 'inisēkite
- ngaahi kongokonga 'o ha monumanu 'o kau ki ai 'a e toto, hui, kakano, pe fulufulu
- ngaahi 'akau pe ko ha nau ngaahi kongokonga 'o kau ki ai 'a e fua'i'akau, tenga'i'akau, lau, va'ava'a, aka pe ko e kili
- vai mo e/pē ko e kelekele.

Lolotonga 'a hono fa'oaki 'o e ngaahi koniteina', fakapapau'i 'oku 'ikai toe hū ki ai ha kelekele me'i' he va'e 'o e fōkilifī' pe ko ha sū.

- 'oua na'a tuku fakaava 'a e matapā 'o e ngaahi koniteina' 'i ha vaha'a taimi lōloa 'o hangē ko e taimi po'uli' he 'e lava ke hū ai heni ki loto 'a e fanga ki'i 'inisēkite mo e manu fakatupu maumau'
- 'oua na'a ngāue'aki ha ngaahi me'a kofu uta 'oku 'ikai ngofua hano ngāue'aki, 'o hangē ko e mohuku mōmōa, ngaahi ve'eteka motu'a, pe ko ha limu 'uta
- kapau 'oku ngāue'aki ha me'a fakamolū pe ko ha me'a kofukofu ngaohi me'i' he papa' ('o hangē nai ko ha ngaahi pāleti pe ko ha ngaahi 'esia papa), kuo pau ko e papa 'e ngāue'aki' 'oku kei fo'ou, ma'a, mōmoa, hao mei hano nofo'i 'e ha 'inisēkite pe 'oku 'ikai hā mai ai kuo maumau'i 'e ha 'inisēkite, 'ikai kei pipiki ki ai ha kili pe talingelingā, pea 'ikai popo pe palapalangia
- 'oku lelei taha pē ke ngāue'aki 'a e papa kuo 'osi faito'o'. Ko e founga na'e faito'o'aki' kuo pau ke faka'asi mai ia 'i he ngaahi tohi fakahifo 'o e ngaahi koniteina'
- 'oku manakoa pea faingofua ange 'a hono tali ke hū mai ki Nu'u Sila 'a e ngaahi me'a kofu uta ngaohi me'i' he papa kuo 'osi faito'o'
- fakapapau'i ko e feitu'u ko ia 'oku fakaheka ai 'a e ngaahi koniteina' 'oku hao mo malu me'i' he fanga 'inisēkite' mo e manu maumau'.

Ko e Ngaahi Me'a 'Oku Fiema'u ke Sivi'i 'i ho Fonua': Ko e Tu'unga 'o e Tu'a'i Koniteina Kotoa Pē

'Oku totonu ke fa'oaki 'a e ngaahi koniteina' 'i ha feitu'u mālohi kuo 'osi valitā ke mahino 'oku nau ma'a mo hao mei hano hūfia 'e ha 'inisēkite mo ha mahaki. 'Oku totonu ke ma'a mo hao 'a e tu'a'i koniteina kotoa pē me'i' he ngaahi me'a fakatupu maumau kotoa pē 'o hangē ko e:

- potanga fua
- musie
- fanga 'inisēkite/manu maumau
- ngaahi pununga'anga manu
- ngaahi tenga'i 'akau
- 'elili 'uta
- kelekele
- matamata kupenga hina.

Loto'i Koniteina Ma'a

Kuo pau ke ma'a 'a e koniteina´ pea 'oua na'a 'asi ai ha faka'ilonga 'o ha fa'ahinga me'a te ne ala fakatupu ha maumau pe te ne 'uli'i 'a e koniteina´.

? 'Oku lelei ke fakaheka.

Loto'i Koniteina 'Uli

Kapau 'oku 'ikai ma'a 'a e loto'i koniteina´ pe 'oku hā mai ai ha faka'ilonga 'o ha ngaahi me'a te ne ala fakatupu ha maumau pea 'e 'ikai lava ke fakaheka atu ia.

? 'Oua 'e Fakaheka!

Me'a Kofukofu Ngaohi mei´ he Papa´: Kili, palapalania, tuhituhi pe kuo uesia 'e ha 'inisēkite pe manu maumau.

Kapau 'oku hā mai ha taha 'o e ngaahi faka'ilonga´ ni 'i he me'a kofukofu ngaohi mei´ he papa´, kuo pau ke ke fakahifo eni mei´ he koniteina´.

? 'Oua 'e Fakaheka!

Tu'a'i Koniteina Ma'a

Kuo pau ke ma'a 'a e tu'a'i koniteina´ pea 'oua na'a 'asi ai ha faka'ilonga 'o ha fa'ahinga me'a te ne ala fakatupu ha maumau pe te ne 'uli'i 'a e koniteina´.

? 'Oku lelei ke fakaheka.

Tu'a'i Koniteina 'Uli

Kapau 'oku 'ikai ma'a 'a e tu'a'i koniteina´ pe 'oku hā mai ai ha faka'ilonga 'o ha ngaahi me'a te ne ala fakatupu ha maumau pea 'e 'ikai lava ke fakaheka atu ia.

? 'Oua 'e Fakaheka!

Tu'a'i Koniteina Uesia 'e ha Manu pe Me'a Fakatupu Maumau

Kapau 'oku 'ikai ma'a 'a e ngaahi koniteina´ pe 'oku hā mai ai ha faka'ilonga 'o ha ngaahi me'a te ne ala fakatupu ha maumau pea 'e 'ikai lava ke fakaheka atu ia.

? 'Oua 'e Fakaheka!

Ko e Tohi Fakahifo 'o e Ngaahi Koniteina 'Ave Vaka Tahí

Kuo pau ke fakafonu 'e he tokotaha 'oku' ne fa'o pe 'oku 'a'ana 'a e ngaahi koniteina 'oku 'amanaki fakafolau vaka tahi atu ki Nu'u Sila' ha Foomu Fakamatala Fuakava Fakakolonitini.

Kuo pau ke fatongia'aki 'e he tokotaha 'oku 'a'ana 'a e ngaahi koniteina' 'a hono fakakakato 'o e ngaahi fakamatala ko eni' 'a ia 'oku fiema'u ke 'oatu ia ki he tokotaha 'oku 'amanaki ke ne tali 'a e ngaahi koniteina' pe ko hano fakafofonga:

- fika 'o e ngaahi koniteina'
- feitu'u fakaheka'anga' (pe ko e fonua na'e fakaheka mei ai 'a e ngaahi koniteina')
- taulanga ne fuofua fakaheka mei ai 'a e ngaahi koniteina' ki ha vaka 'oku taumu'a folau ki Nu'u Sila
- hingoa mo e tu'asila 'o e tokotaha 'oku' ne fakafolau atu 'a e ngaahi koniteina'
- hingoa mo e tu'asila 'o ia 'oku fakataumu'a ki ai 'a e ngaahi koniteina'
- tu'asila 'o e feitu'u ko ia 'e fakahifo ki ai 'a e ngaahi koniteina' mo 'ene uta' (kuo pau ko ha Feitu'u Tuku'anga Koniteina Fakataimi eni kuo 'osi fakamafai'i ke fai ai 'a hono 'a'au pe ko hono tauhi 'o e ngaahi ngaahi koniteina')
- fakamatala faka'auliliki mo mo'oni foki 'o e uta 'a e ngaahi koniteina' pea mo e ngaahi me'a 'oku kofu'aki pe faka'esia'aki 'a e uta'
- foomu Fakamatala Fuakava Fakakolonitini mei' he tu'asila 'i he 'initaneti' ko e: <http://www.maf.govt.nz/transitional-facilities>
- tohi fakamo'oni kuo 'osi fai hano fana pe faito'o 'o e ngaahi koniteina' (kapau 'oku fiema'u ke fai ha fa'ahinga me'a pehe'ni ki ho'o ngaahi koniteina')
- kapau na'e 'osi faka'ahu 'a e koniteina' pe ko 'ene uta', kuo pau ke toe 'omai mo ha tohi fakamo'oni kehe 'oku tu'u ai 'a e taimi, māfana mo e mālohi 'o e faka'ahu'.

Ko e ngaahi koniteina ko ia 'oku 'ikai ma'u ha nau ngaahi tohi fakamo'oni', 'e pehē leva ia 'oku fakatu'utāmaki 'aupito pea 'e malava pē ke hoko ha fetāliaki mo toe tānaki atu ha totongi makehe ki hano toe sivi mo faito'o.

Ki ha toe fakamatala fakaikiiki ange felāve'i mo e ngaahi tu'utu'uni 'a Nu'u Sila ki he ngaahi koniteina fakafolau vaka tahi', vakai ki he tu'asila 'i he 'initaneti' ko e:

<http://www.maf.govt.nz/transitional-facilities> pe ko ho'o fetu'utaki ki he: **msqdata@maf.govt.nz**

Ministry of Agriculture
and Forestry
Te Manatu Ahuwhenua,
Ngaherehere

Protect New Zealand
Tiakina Aotearoa
www.protectnz.org.nz

Tatau 'o e Foomu Fakamatala Fuakava Fakakolonitini

Ko e Foomu Fakamatala Fuakava Fakakolonitini ke 'Omai Fakataha mo ha Ngaahi Koniteina ki Nu'u Sila

'Ulu'i Tohi 'a e Tokotaha Fa'o' pe 'A'ana 'a e Ngaahi Koniteina' Fakamatala Fuakava Fakakolonitini 'o e Ngaahi Koniteina'

Hingoa 'o e Vaka':

Fika 'o e Folau':

Fika 'o e Ngaahi Koniteina':

Fakamatala Fuakava ki he Tu'unga Ma'a 'o e Ngaahi Koniteina', Ngaahi Fakangatangata ki he Founga 'o Hono Fa'o', mo e Ngaahi Me'a 'Oku Kofu'aki 'a e Uta':

1. Tu'unga Ma'a

'I he taimi na'e fa'o ai, na'e sivi'i ai 'a e ngaahi koniteina' 'o tatau pē 'i tu'a mo loto, pea 'oku nau ma'a mo hao mei hano hūfia 'e ha ngaahi me'a mo'ui, ngaahi konga mei' ha 'akau pe monumanu, kelekele mo e vai.

2. Ngaahi Me'a 'oku Kofu'aki 'a e Uta

Kuo uesia pe hūfia nai 'e ha kelekele, 'akau palapalangua, 'akau kei mata pe limu 'uta kuo ma'u 'e ha mahaki, pe ngāue'aki ha nge'esi tangai motu'a, mohuku mata pe mōmoa, kafukafu pe ko ha fa'ahinga me'a kofukofu kuo mauma'i pe hūfia 'e ha taha 'o e ngaahi me'a kuo hā atu 'i 'olunga', 'i he ngaahi koniteina kuo fakahā mai'?

3. Ngaahi Me'a Kofu Uta Ngaohi mei' he Papa

Kuo ngāue'aki nai 'i he ngaahi loto'i koniteina' ha ngaahi me'a kofu uta 'oku ngaohi mei' he papa', 'o hangē ko ha ngaahi 'esia, fakavaka, pāleti pe ko hono ngāue'aki 'o e papa' ke fakamāvahevahe'i'aki, langolango, malu'i mo hao ai 'a e uta' 'i he lolotonga 'o 'ene folau'?

3a. Kapau 'oku' ke tali 'io ki he fehu'i fika 3, kuo faito'o nai 'a e papa ko eni'?

3b. Kapau 'oku' ke tali 'io ki he fehu'i fika 3a, na'e anga fēfē 'a hono faito'o 'o e papa ko eni'?

?

'Oku ou fuakava 'oku mo'oni mo totonu kotoa 'a e ngaahi fakamatala 'oku hā atu 'i 'olunga'.

Fakamo'oni:

Hingoa:

Lakanga:

'Aho:

Kapau 'e 'ikai fakakakato mai 'a e ngaahi fakamatala 'oku hā atu 'i 'olunga' pe 'e toki 'ilo 'amui ange 'oku 'ikai mo'oni pe fehālaaki, 'e lava ke hoko mei heni ha fetāliaki pea toe lahi ange foki ai mo e pa'anga 'e totongi 'i he a'u 'a e ngaahi koniteina' ki Nu'u Sila'. 'Oku ala ma'u atu ha tatau 'o e foomu fakamatala fuakava ko eni' mei' he tu'asila 'i he 'initaneti' ko e: <http://www.maf.govt.nz/transitional-facilities>

'lo 'Ikai

'lo 'Ikai

'lo 'Ikai

'lo 'Ikai

Tohi'i 'a e tali' 'i he puha'

'lo 'Ikai